
ÖTÜKEN

BİN YILIN GÖÇÜ

II. Cilt

Gaziler Çağı

Hasan Erimez

ÖTÜKEN

Hasan Erimez; 1989 yılında Adana'da doğdu. Çobanoğlu Ticaret Lisesi ve Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Edebî faaliyetlerine çeşitli dergilerde yayımlanan şiir ve makaleleriyle başladı. İş hayatını *Bozdağ Film* bünyesinde sürdüren yazar, *"Diriliş Ertuğrul"* dizisinin de senaryo asistanlığını yapmakta, Türk târihini merkeze alan romanlar üzerinde çalışmaktadır. Ötüken Neşriyat tarafından *Demir Dağın Kurtları* (2015), *Kutlu Kağanlık* (2016) ve *Bin Yılın Göçü: Alpler Çağı* (2017) adlı romanları yayınlanmıştır.

Ahır zamanda hanlık gerü Kayıya dege.
Kimsene ellerinden almaya, ahır zaman olup kıyamet kopınca.
Dede Korkut

"İndik Rum'da kışladık,
Çok hayır şer işledik…"

-1-
HORASAN KARTALLARI

"Diz DİZLEYENE, yol gözleyene! Arı suya adak okuyana, kaba kayın ağacına ak çaput bağlayana! Pürçeğinden parmaklık vermiş adaklı kız oğullara, döşeği soğumuş hatunlara, alp oğullu atalara, avrat analara! Yücelende yağız yerden göğüslü, geçitleri kızıl evran ağızlı dağlardan aşanlar geldi! Irayanda ayna gibi ırmaklardan taşanlar geldi. Bire 'Birdir' deyip hor bakmadı, bine 'Bindir' deyip korkmadı. Kara tozlu gen yaylara akça kayın oklar koşuldu. Kınlı yatan kara pusat çekildi. Beğ verdi, yiğit vurdu; kâfir Rum ilinde kızıl kan döküldü. Tam takır giden yüklü geldi. Hey erenler, hey avratlar! Eşikten sağ adımla çıkagelin! Yiğit Tanrı'ya el açıp, Mehemmed Yalavaç Baba'ya kırk salavat verin! Çağrı Beğ ile Rum akınına giden bahadırlar geri döndü!"

Ulaklar ve gözcüler ve bilenler ve işitenler, obalarda böylece el çırpa çırpa, yumruklarını göğüslerine vura vura çığırarak yıllar evvel Çağrı Beğ ile beraber Rum gazâsına giden alpların döndüklerini duyurdular. Çağrı Beğ ve alpları, yıllar evvel Rum'a giderken Arslan Cazib'in Horasan geçidindeki pususundan su gibi akarak ve yel gibi eserek geçmiş; yıllar sonra dönerken de Arslan Cazib gene pusulanmış fakat Çağrı Beğ ve alpları bu kez de tüccar kılığına girerek pusuyu atlatmış ve yurtlarına dönmüşlerdi.

Çağrı Beğ ve alpları gittiğinden beri sessiz bekleyişte olan obalar, aldıkları müjdeli haberle bir anda kaşı karağı açılan insan misâli ölü toprağından sıyrılıp cana geldiler. Alp gönderen obalarda hummalı

bir hazırlık baş gösterdi. Beğler, "Böylesi ırak ilin gazâsından dönen alplar şerefine toy versek gerektir," deyip kendi sürülerinden iri boynuzlu, dağ besili koçlar kırdırıp kımız ve kımran döktürdüler.

Kayı obasında da alplar için toy yeri hazırlanmış ve Kayraldı Alp öncülüğündeki Kayı alpları kösler ve ziller ile sağ esen obalarına girmişlerdi. Kara Yatu Beğ'in oğlu Tuğra Beğceğiz ile koldaşları Boylu Bozan ve Tunga Yenli'yi görenler neredeyse tanıyamamışlardı. Toy çağında giden bu üç koldaş, şimdi acı delikanlılık çağını da aşmış, giderken yeni yeni filizlenmeye başlayan cüsseleri adeta irileşip kuvvete binmişti. Alpların Rum'dan getirdiği ganimetleri görenlerin adeta gözleri parlıyordu. Hepsinden ziyade Tunga Yenli'ye şaşkın şaşkın bakıyorlardı. Zira Tunga Yenli yüklü ganimetinin haricinde, bir de atının üzerinde kucağına bindirip getirdiği bir Rum kızı ile dönmüştü.

Yıllar evvel Çağrı Beğ "Akındır!" dediğinde, atası Kara Yatu Beğ'in müsaade etmemesine rağmen Boylu Bozan ve Tunga Yenli ile beraber kaçarak Rum'a giden Tuğra Beğceğiz, obasına geri dönmekten ötürü sevinçliydi. Beğ babasının otağına doğru yürüdü. Otağın eşiğine geldiğinde durdu. Yıllar sonra obasına dönmekten ötürü yaşadığı o sevinç ansızın söndü. Sözünü çiğnediği atasıyla yıllar sonra ilk defa yüz yüze gelecekti. Hem onun ne tavır göstereceğini hem de kendinin ne yapacağını bilmiyordu. Eşikten girmeden önce başını silkeleyip omuzlarını kaldırdı, "Aradan bir nice yıl geçti. Ben beğ oğluna yaraşanı yapıp gittim, gazâdan yüzüm ak döndüm. Toy Tuğra değilim, Tuğra Alpım. Ve dahi kâfir ilinde kılıç sallamış gaziyim. Alnıma kara çalacak bir iş etmedim. Yaptığımın arkasında duracağım," deyip kendini toparladı ve dimdik bir vaziyetle otağa girdi.

Kara Yatu Beğ, kara koç postu üzerinde, yanında hatunu Örgeli Ağakadın ile beraber Tuğra Beğceğiz'i bekliyordu. Kara Yatu Beğ, Tuğra Beğceğiz'e kızgın değildi fakat gücenmişti. Ona bu tavrını iyice göstermek istercesine yüzü soğuk bekliyordu. Fakat Tuğra Beğceğiz huzuruna girince yüzünün soğukluğu bir anda yok oldu. Atadır, canından ve kanından bir parça olan oğlu yıllar sonra dön-

müştü neticede. Fakat yine de kendini hemen koyvermeyip gücenik tavrını takınmaya devam etti. Örgeli Ağakadın, oğlunu görünce iki elini yumru edip göğsüne basmış ve ancak dumlu bir "Oy!" deyivermişti.

Tuğra Beğceğiz, evvela diz vurup bağır bastı ve baş eğip bekledi. Kara Yatu Beğ, eliyle doğrulmasını işaret etti. Tuğra Beğceğiz doğrulup karşısında dikelince onu tepeden tırnağa süzdü. Kemikleri fırlamış yüzünde vuruşmalar geçirmiş bir alpın çetin ve tok ifadesi vardı. Boylu boyunca uzamış, bacaklarını ve kollarını kas bürüyüp bazulanmıştı. Kara Yatu Beğ, içindeki mutluluğu dışa vurmuyor fakat Örgeli Ağakadın'ın mutluluğu yüzünden ırmak gibi akıyordu.

Kısa bir vakit sessizlik oldu. Tuğra Beğceğiz başı önde, Kara Yatu Beğ'den iğneleyici bir söz beklercesine tedirgin duruyordu.

"Erlik nişanın nedir?" diye sordu Kara Yatu Beğ. Kalkıp oğlunu koç gibi kucaklamamak için kendini zor tutuyordu ama gücenik tavrından hususi taviz vermiyordu.

Babasının sesini ve sözünü yıllar sonra işiten Tuğra Beğceğiz önce ürperir gibi hafiften titredi. Dili bir an gevelendi, sonra toparlanıp cevap verdi:

"Kat kat zırhı görünce 'kesilmez' deyip beri durmadım. Çok düşman görünce 'kesmez' deyip kılıcımdan kuşku etmedim. Irak yere 'gitmez' deyip atımı sürmezlik etmedim. Kâfiri çok görünce canımı düşünmedim. Kaba okla kemiğim kırılınca kemiğime acımadım. Zağlı kılıç etime girince etime acımadım. Düştüğüm yerde kalmadım, kalktığım yerde durmadım. Parmakla sayılmaz nice can aldım, kuzgunlara bıraktım. Nice kan döktüm, topraklara içirdim. Baş koyup gittim, başımla döndüm. Hem özüme hem boyuma hem beğime nice gazâ şanı aldım, yüklüce ganimet çektim."

Kara Yatu Beğ ve Örgeli Ağakadın mağrurlandı. Kara Yatu Beğ'in yüzü açıldı, göğsü kabardı. Kara Yatu Beğ'in gözü, Tuğra'nın sol bileğine bağlı olan bir post parçasına takıldı. Zira Oğuz erlerinde, bir hayvan avladıkları zaman yiğitliklerinin nişanı olarak bileklerine o hayvanın postundan bir parça bağlanırdı. Kara Yatu Beğ merak etti:

"Rum'da ne avladın da bileğine bağladın?" diye sordu.

Tuğra, bileğine bağlı post parçasına baktı. Kendinde çok mühim bir hatırası varmış gibi içlenip gülümsedi. Bileğini Kara Yatu Beğ'e doğru uzatıp cevap verdi:

"Rum ilindeki bir dağda, büyük bir boz ayı vardı. Öylesi azgın bir ayıydı ki; baskın verip haraca kestiğimiz Rum köylüsü bize gelip, 'Bu azgın canavara biz baş gelemez olduk. Hem dahi korkumuzdan dağa bele varamaz olduk. Sizin alplardan o ayıyı kıran olursa dilediğinizce malımız size haraçtır' dediler. Üç bölük alp toplandık, üç koldan dağa vurduk. Azgın canavar benim olduğum bölüğe göründü. Katı yay çekip okumu kirişe sürdüm. Azgın ayı ile çok dürüşüp çekiştik. Amma galebeyi ben çaldım. Başını kesip derisini yüzüp Çağrı Beğ'e götürdüm. Rum köylüsü bize nice duacı oldu. Çağrı Beğ de ayının postundan bir parça kesip öz eliyle bileğime sardı. 'Yaman yiğit çıktın Kayı oğlu' dedi. İşte bu, oradaki erliğimin bir nişanıdır."

Kara Yatu Beğ, bu kez sevincini ve gururunu saklayamadı. Ayağa kalktı, oğlunun önüne geldi. Yüzünde, dünyadan bütün muradını almış bir insanın huzurlu ifadesi vardı. Tuğra, tedirgin bir şekilde babasının ne yapacağını bekliyordu. Kara Yatu Beğ onu omuzlarından tuttu.

"Yiğitliğin bir sırrı da dar günde gözü karaya çalıp delilik yolunu tutmaktır. Söz dinlemeyip delilik yolu tutmanın karşılığını, kâfir elinde yiğitlik ederek verdin. Bir ataya oğlunun yiğitliğinden büyük ganimet olmaz. Bundan geri sana yüzü soğuk durmak lazım gelmez. Koç yiğidi kucaklamak lazım gelir," deyip oğluyla kucaklaştı. Örgeli Ağakadın'ın gözünden de bir damla mutluluk yaşı döküldü.

"Biz gördük görüştük. Bizden gayrı da görüp görüşmen gerekenler vardır," dedi anası Örgeli imalı bir sırıtmayla.

Tuğra, anasının böyle demekle adaklısı Sırma Yaylı Burçak'ı kastettiğini anlamıştı. Beğ ve hatun, Tuğra'nın yılların doldurduğu bir özlemle yüzünün güleceğini beklemişti ama Tuğra hiç renk vermemiş, üstelik yüzüne bir tedirginlik inmişti. Bilhassa anası, kadınlık sezgileriyle ondaki bu tuhaf hali hemen fark etmişti. Tuğra müsaade diledikten sonra yeri dizleyip gerisingeri huzurdan ayrıldı. Fakat anasının işkillenmiş bakışları onun üzerinde kalmıştı. Yıllarca

Sırma Yaylı Burçak'ın peşinden koşmuş sevmiş, sonra alıp adaklanmış, doyamadan gazâya gitmiş ve nedendir yıllar sonra dönünce yüzünde hiç özlem ifadesi görünmemişti. Örgeli Ağakadın bu tuhaf halin altında mutlaka bir iş olduğunu düşünüyordu. Ve bunu açığa çıkarmak için gözünü oğlundan ayırmamaya niyetlenmişti.

Ertesi gün alplar için beğ sürüsünden kırılan koçlar yüzülüp kazıklanıp ateşlere vuruldu. Kor köpüren ocaklara kara kazanlar sürülüp kuzudan oğlaktan yahniler pişirildi. Obada toy düzüleceğini haber alan yoksullar ile abdalotu[1] çeken yarım akıl, yarı çıplak dervişler de obaya tünemişlerdi. Kara Yatu Beğ de beğlik hakkı için evvela bu yoksulları doyurup giyimlikle donattı.

Mavi gök cam gibi berraktı ve güneş ılgın bir sıcaklıkla vuruyordu. Meydana beğ için süslü sayvan kuruldu, Kayı'nın cümlesi toy yerine toplandı. Bir nice yeme içme olup, alplara ikramlar buyruldu. Tuğra, obaya geldiğinden beri Sırma Yaylı Burçak'ı ilk defa toy yerinde gördü. O da bir hayli büyümüş, bakışları toy acemiliğinden geçip tazeliğin can alıcı ve vurucu cazibesine erişmiş, tepeden tırnağa cismi cüssesi en kıvrak haliyle haddini bulmuştu. Toy yerinde uzaktan uzağa bakıştılar. Burçak, Tuğra'nın yıllar önce gazâya kaçıp gitmekle göğsüne dağ koyup ciğerini asılı bırakmasını unutmuş ve affetmiş görünüyordu. Bakışlarında, kavuşmaya duyduğu şükranın nazik pırıltıları vardı. Tuğra da ona gülümsüyordu, fakat gözlerini ara ara kaçırıyor ve dikkatini Burçak'ın üzerinden dağıtmak istiyordu. Örgeli Ağakadın da beğ sayvanında bir ona bir Burçak'a bakıyor, ikisinin bakışlarını süzüyor, oğlunun ara ara bakışlarını kaçırmasını yakalıyor ve onda bir haller olduğuna iyice emin oluyordu. Tuğra ya bilerek koldaşlarıyla muhabbete daldı ya şuraya buraya gidip vakit eğledi, hasılı ne yaptı etti Burçak ile toy yerinde hiç görüşmedi. Ve erkenden çadırına varıp yattı. Burçak buna ilk başta pek gücendi ama sonra gazâ yorgunluğuna verip geçiştirdi.

Gün karanlığa erişince erlerin bir kısmı yanlarına kımız kırbaları alarak toy yerinin uzağında, servili tepecikte toplandılar. Gazâya gidip dönmüş olan alplar, kendilerini merakla ve iştahla dinleyen

[1] Abdalotu: Esrar, afyon.

erlere neler görüp geçirdiklerini anlatıyordu. Tunga Yenli, elindeki kırbadan kımız çekiyor, gagayı ıslattıkça[1] boyuna anlatıyordu:

"Aksakarcalı[2] yüce dağları, say ki bizim Oğuz Dağları gibi. Değil Kayı'nın davarını, bütün Oğuzların davarını sürsen otlağı tükenmez."

Öbür yandan Boylu Bozan söze girdi:

"Tunga Yenli hak konuşur. O kadar benzer ki bizim buralara, Bazılarımız, 'Yahu Çağrı Beğim, buraları tıpkı bizim Oğuz İli gibidir. İşte şu dağ Kızıl Kalkan Dağı'na benzer, şu su Talas suyuna benzer. Onca yol aşıp geçip, Arslan Cazib'in pusularını atlatıp Rum iline geldik sanırken bir arpa boyu yol gitmiş olmayalım. Oğuz civarında dolaşmakta olmayalım' dediler."

"Ya kimler konup göçer orada, Boylu Bozan?" diye sordu erlerden birisi.

"Ne konup göçmesi alasamsık![3] Oranın milleti hepten yatuktur. Hem de ev üstüne ev diken yatuklardan bunlar."

"Ev üstüne ev mi?" diyen şaşkın uğultular yükseldi kalabalıktan.

Boylu Bozan, kimsenin bilmediği yerleri görmüş olmanın kibriyle kabardı, sesini tok tok edip devam etti:

"Üst kısmı evdir, yurttur. Altı da ya tüccarlık yeri ya da ahırdır. Oraların yolları böyle keçi yolu gibi taşlık, topraklık değildir ha! Hep taş döşelidir. Her evin köşesinde meşalelikler asılıdır. Gün ayağı çekilip de karanlık basınca meşaleler yanar, o taş evler ve taştan yollar sarı sarı altun gibi parlar."

Boylu Bozan anlattıkça erlerin gözü alarıp beleriyor, gözlerinin önüne getirip hayal etmeye çalışıyorlardı.

"Bir de meyhaneleri var ki; taze Rum yosmaları hizmet eder ve de yır[4] çığırıp yarı çıplak, yılan gibi kıvrılarak oynarlar," deyince Tunga Yenli, erler gözlerini ayırıp hafiften doğruldu ve ona iyice yaklaştılar.

---

1 Gagayı ıslatmak: İçki içmek.
2 Aksakarca: Dağ doruğundaki bulutlar.
3 Alasamsık: Salak, bön, aptal.
4 Yır: Şarkı.

Böyle böyle bir Tunga Yenli anlattı bir Boylu Bozan anlattı. Rum meyhanelerinden, içkilerinden, eğlencelerinden; kızlarının endamlarından ve güzelliğinden uzun uzun dem vurdular. Dinleyen erlerin kimisi iç geçirdi, kimisi dizine yumruk vurup, "Tüh olsun! Keşke gideydim ben de şu gazâya," deyip pişman pişman söylendi. Kalabalığın içindeki Fakı Oğlu Satılmış, meyhaneleri ve yosmaları bu kadar içli ve uzun anlatmalarına yüz ekşitip, "Güya ki gazâya gittiniz! Ha babam avrat anlatırsınız, şarap anlatırsınız. Hiç mi Tanrı işi görmediniz?" dedi. Kalabalık, öfkeli bir uğuldama ve çıkışmayla Satılmış'ı susturdu.

"Güya ki siz vaktiyle kıza avrada tövbe tutmuştunuz. Rum kızlarında ne cilve varmış ki size tövbe çiğnetmiş olsun?" dedi birisi.

Boylu Bozan ve Tunga Yenli güldü.

"Bizim tövbeler alplığın hakkını verene kadardı. Alplığı verdik, tövbenin yeri doldu," dedi Boylu Bozan.

"Ya sen, Tunga Yenli… Atına hoplatıp getirdiğin Rum kızı necidir, onu de hele. Herkesin gözü sende," dedi bir başkası.

Tunga Yenli, "O benim kâfirden çektiğim en kıymetli ganimetimdir," dedi. Ve anlattı:

"Salt anası ve kardaşıyla yaşayan bir Rum kızıdır. Atası yıllar evvel cenkte ölmüş. Kardaşı da Rum fasilyosunun[1] ordusunda bir çeri. Rum iline girmeden evvel, daha önceden Rum'a yağmaya gitmiş olan Horasan gazilerinden de bir bölük bize katılmıştı. Oraları iyi bilirler, bir de dillerinden anlarlar diye Çağrı Beğ evvelden haberlemiş bunları. Rum'a girince uçtaki kâfirlerin bir kısmı bize direnmedi dahi. Ve de yalansam dilim zifire batsın; Rum fasilyosundan öyle bıkmışlar ki bizden medet umar bulduk. Bu sebepten bazı kalelerden içeri hiç vuruşmadan girdik. Karşılığında dostluk gösterdik, erlik gösterdik. Ve de hiç zarara bulaşmadan yatıp kalktık. İşte böylesi girdiğimiz bir yerdi. Boylu Bozan'ın dediği gibi; ev üstüne evler, taştan yollar, meyhaneler… Bir gündüz vakti yanımda Horasan gazilerinden bir alp ile dolaşırken bu kızı gördüm. Yanımdan geçip gitti ki bir melâke geçmiş sandım. Ardından dönüp endamına baktım. Şu

[1] Fasilyos: Bizans imparatoru (Basileus'tan).

cihan üzerinde o endamda belki çok kız vardır. Amma ben hepsinin içinden onu gölgesiyle tanırım, öyle ki içime yazıldı. 'Vay' dedim 'Oğlum Tunga Yenli. Şu Rum yerinden ha bugün ha yarın gideriz. Yarın başın pişmanlığa düşmeden var bu kızın izini sür' dedim. Dilini töresini bilir diye Horasan gazisini de yanımdan ayırmadan kızın izini sürdüm. Gözüne göründüm, yanından sıvıştım, ötesinde berisinde durdum. Ne ettim eyledim, kendimi gösterdim. Bir de korkarım ki koldaşlar, şu kıza gönül açamadan Çağrı Beğ 'Gitmek vaktidir' derse… O vakit bir yanarım ki cehennem nârı mum alevi gibi kalır! Gaziye dedim, 'Şu kız ile konuşmak isterim'. Anladı ya niyetimi, 'Kendini yedin tükettin, varayım da konuşayım' dedi. Kız önce yüz ekşitip kaçtı. 'Gayret' deyip gönlümü çekmedim. Peşini bırakmadım. Vazgeçmedim. Ne ettim eyledim gene koldaşlar, hoş geldim kızın gözüne. Gaziyi aramızda elçi kıldık. Önce dedim ki, 'Kız ben seni alayım. Anana atana ganimetimden başlık vereyim. Üstüne çadır çekip hatun edeyim. Akınlarda vurup kazanıp avcuna koyayım. Akın günü gelmese döşeğini soğutmayayım' dedim. Gazi dedi, 'Sen koyun kelle misin? Bu nice sözdür? Sen Rum kızını Oğuz'un çoban kızı mı sanırsın da bu sözlere kansın? Böyle olmaz, daha ince söz etmen lazım gelir'. Durdum düşündüm. Ne ettiysem bulamadım. Eveledim geveledim. En nihayet kızın gönlünü edecek ince sözler bulup söylettim. Kızın gönlü doğruldu. Hepten buluşup görüşür olduk. Kıyılar bucaklar bize koklaşma yeri oldu. Az buçuk da dil dile değince birbirimize söz eder olduk. Sonra Çağrı Beğ'den haber geldi ki artık gitme vaktidir. Dedim, 'Kız ben seni almadan gitmem'. Dedi, 'Anamın canı çıksa buna razı gelmez. Hele kardaşım duyarsa üzerine kılıç doğrultur. Bu işin sonu iyi olmaz'. Dedim, 'Kız bu ne sözdür? Yani seni koyup da mı gideyim? Ha seni koymuşum burada, ha gönlümün yarısını söküp koymuşum'. Güldü. Dedi, 'Ben sana beni koy git demedim. Sen er değil misin? Erlik göster o vakit. Gönlünü sökeceğine beni söküp götür' dedi. Bu söz bana hoş geldi. Aklı yoldaş kıldım, dedim 'Bu gece kulağını iyi açmış ol ki evinin önünde atımı şahlandırıp kişneteyim, sen de o vakit kapı dışarı çıkasın. Sonra da seni söküp yurduma götüreyim'. Kimseye haber etme-

den gece vardım evinin yakınına, atımı şahlandırıp kişnettim. Bir vakit bekledim, çıkmadı. Beklemekle bunalır oldum. Dedim, 'Bu kız evinden çıkamazsa gayret kuşağını dolayıp evini basar, anasını kardaşını ezer öyle alıp çıkarım'. Azıcık vakit geçti ki kız evinden çıktı. Yanına sürdüm, kızı kaptığım gibi hoplatıp atıma koydum. Evinin önüne de o güne dek kazandığım ganimetlerin içinden iki kese altun bıraktım. 'Kızı kaçırırız ama gene de anası ve kardaşı, kızlarının ne denli mert bir adama hatun olduğunu bilsinler de içleri rahat olsun' dedim. Kaptım kaçırdım koldaşlar! Ve de aldım getirdim, başıma baht kuşu gibi kondurdum."

Erler kırba kaldırıp kutladılar, tatlı dil verip övdüler.

"Avratlar bu işe homurdanıp gümürdenirler. Oğuz erinin Rum kızına gönül düşürmesine hor bakarlar," dedi kalabalıktan bir ses. Tunga Yenli tavırlı cevap verdi:

"Avratlara ne imiş? Gönül verdim gönül aldım. Hem başlığını dahi koydum. O benim hem hatunum hem de ganimetimdir."

Fakı Oğlu Satılmış, oturduğu yerden gene yüz ekşiterek konuştu:

"Sizin çektiğiniz ganimet de ancak avrat olur."

Kalabalık gülüştü. Boylu Bozan, Satılmış'a dönüp "Bırak lafın kepeğini,[1] Fakı Oğlu. Rum'dan bir ganimet çekmişim ki külâhın tependen düşecek," dedi ve atının eyerine bağladığı geniş keten torbayı söküp erlerin önüne koydu. Herkes, merak içinde Boylu Bozan'ın keten torbayı açmasını bekliyordu. Boylu Bozan, Satılmış'a doğru döndü ve keten torbanın içinden yarım kol uzunluğunda, altın sarısı bir haç çıkardı. Erler hep bir ağızdan şaşkınlık uğultularıyla ünlerken, Satılmış haçı görür görmez "Destur!" deyip kıç üstü geriye hopladı. Boylu Bozan, elindeki haçı Satılmış'a doğru uzatıp çekerek sinirlendiriyor ve o sinirlendikçe kendi de kahkahalarla gülüyordu. Satılmış öfkeyle bağırıyordu:

"Çek şu kâfir putunu, Boylu Bozan. Çek derim sana!"

Boylu Bozan, elindeki haçı gururla kalabalığa doğru tutarak konuştu:

---

[1] Lafın kepeği: Boş laf, yaramaz laf.

"Buna 'Haç' derler, kâfir putudur. Rum yerinde bir kâfir tapıncağına baskın vermiştik. Meğer koldaşlar bu kilisede bir altun haç var imiş. Kiliseyi bastık, papazını da ben tuttum. Zağlı kılıcı hançeresine dayayıp, 'İmdi o kâfir kanını şorlatmadan bana altun haçın yerini göster. Yoksa canını cehenneme ısmarlarım' dedim. Önüme kattım yürüttüm. Meğer kilisenin bir köşesinde saklar imiş. Hiç de ayak diremedi. Eliyle sandıktan çıkarıp verdi. İşte o altun haç bu altun haçtır. Şuna bakın hele şuna! Nasıl da yalım yalım parlamakta? Bunu satınca ne kadar zengin olurum bir düşünün."

Erler konuştular gülüştüler. Gazâdan, akından, Rum kızlarından ve ganimetlerden ve eğlencelerden ve gazâ yolunda gördükleri zorluklardan ve açlıklardan ve susuzluklardan dem vura vura karanlığı tan sazına[1] dayadılar, en nihayet çeneler yorgun düşüp edilecek söz tükenince çadırlarına dağıldılar.

Selçukoğullarına bağlı Oğuz obalarında günler günleri kovalıyor, Çağrı Beğ ve Tuğrul Beğ'den gelecek yeni haberler bekleniyordu. Tuğra ile Burçak da akıp giden bu günlerin arasında birkaç defa şurada burada; ya servili tepede, ya ceylan kayalıklarında, akarcaların kuytu kıyılarında buluşmuşlar, konuşup gülüşüp hasret gidermişlerdi. Burçak, Tuğra'nın ansızın çekip gazâya gitmesini ve kendisini üzüntüde koymasını bir kez bile yüzüne vurmadan, yalnız onun gönlünü hoş etme gayretiyle nazik tavır göstermişti. Tuğra da Burçak'ın tavrına aynı incelikle karşılık veriyor fakat arada başka yerlere dalıp gidiyordu. Burçak'ın sezgisi de Tuğra'daki bu tuhaf hali anlamakta gecikmedi. Evvelen bu hali gazâ yorgunluğuna bağlarken sonradan sonraya işin böyle olmayıp Tuğra'da daha yaman bir hal olduğunu düşündü. Onu bu halinden uzaklaştırıp kendine çekmek için daha çok sokulup sırnaştı, öpüşüp koklaşıp kanını kaynatmaya azmetti fakat ne ettiyse Tuğra'yı istediği tava getiremedi. Tuğra'nın gösterdiği karşılıklar Burçak'a kâfi gelmiyor, yıllar yılı yol gözleyen kızın nazını tuzunu ve dişi açlığını tatmin edemiyordu. Burçak kendi köşesinde düşünedurdu, "Benim doymazlığımdandır belki. Hele bir

[1] Tan sazı: Şafaktan hemen önce.

zaman geçe, toyumuz kurulup odamız düzüle, o vakit akarca gibi akağına girer her şey," dedi.

Burçak, yine böyle buluşmada Tuğra'nın adaklık parmağına bakıp "Gazâya seğirmeden evvel saçımdan bir parça bağlamıştın. Çözülüp düştü mü?" diye sordu. Tuğra bir an tedirgin oldu. Sonra tedirginliğini belli etmemeye çalışarak gülümsedi.

"Kız nice cenge girdik bilir misin? Saç mı kalır onca vuruşmadan sonra?" dedi.

Burçak buna kızıştı ve hançerini çekti. Onca vuruşmaya girip çıkmış Tuğra'nın yüreğine o an bir korku yürüdü. Sandı ki Burçak o anki kızgınlığıyla hançeri sokacak. Fakat Burçak saçından bir tutam tuttu ve kendi eliyle kendi saçından tekrar bir parça koparıp verdi. Tuğra saçı aldı ve buluşup görüşme bittikten sonra avcunun içinde sıkı sıkı tutarak çadırına gitti.

Hava kararana dek döşeğinde uzandı, Burçak'ın saçını avcundan bırakmadan uzun uzun düşüncelere daldı. Sonra derin bir nefes çekip döşeğinin kenarındaki küçük dağarcığa uzandı. Bu dağarcık, gazâdan beri yanındaydı. İçinden bir parça saç çıkarıp adaklık parmağına bağladı. Uzandı ve uzun uzun, gözlerinde dumlu manzaralar tüterek parmağına bağladığı saça baktı. Burçak'ın kızıl saçı diğer avcundaydı. Dağarcıktan çıkarıp parmağına bağladığı saç ise Burçak'ın saçı değildi. Bu saç, Tuğra'nın Rum gazâsında görüp gönül yedirdiği[1] Rum kızı Melanya'nın saçıydı. Tuğra'nın obaya geldiğinden beri anasının ve Burçak'ın dikkatini çeken o tuhaf halinin sebebi de bu Rum güzeliydi.

***

Çağrı Beğ'in Rum gazâsından sağ selamet dönüşü Mâverâünnehir, Harezm ve Horasan'da taşları oynatmış, hesapları değiştirmişti. Selçuk Oğuzlarının alpları ise gazânın verdiği şevk ve özgüven ile kızıl canlı kesilmişti. Çağrı Beğ ve Tuğrul Beğ'in bir an evvel Selçuk Beğ'den kalan gazi beğliğini kuşanmalarını istiyorlar ve onların

[1] Gönül yedirmek: Âşık olmak.

buyruğunda gazâ etmeyi arzuluyorlardı. Alplar, toplaştıkları yahut rastlaştıkları her yerde bu arzularını dillendiriyorlardı.

"Geyiğin kısmeti boynuz taşımak, bizim de kısmetimiz kılıç erliğidir. Bizden iyi gazâ edebilen mi olur?"

"Kâfirin büyüğüne bir gazâ yolu açılmıştır. Çağrı Beğ ve Tuğrul Beğ de bir an evvel gazi beğliğini kuşanmalıdır. Her şey onların haber etmesine bağlıdır."

Kışın yaklaştığı demde Semerkand ve Buhara'dan gelen tüccarlar, zemheri basmadan evvel ellerinde kalan malları satmak ve gazâdan dönen alpların getirdikleri ganimetleri satın almak için Oğuz İli ile Harezm hududundaki Ürgenç yakınlarına kervanlarını kondurmuş ve pazar açmışlardı. Çağrı Beğ ile gazâya gidip dönen alplar da toplaşıp bu pazara gelmişlerdi.

Pazar yeri it derneği[1] gibiydi. Türlü milletten tüccarların türlü lisanlardan bağırtıları arasına, türlü milletten müşterilerin türlü lisanlardan curcunaları karışıyor ve pazar yerinde adeta kafa tırmalayıcı kalın bir uğultu çalkalanıyordu. Oğuz alpları pazara girdiğinde herkesin tavrı değişti. Uzun örgülü saçlı, küçük keskin gözlü, iri atlarına bacaklarıyla hükmeden ve mağrur ilerleyen Oğuz alplarını görenler dikkat kesildiler. Tüccarlar, onların Çağrı Beğ ile Rum gazâsına giden alplar olduklarını anlayıp birbirlerine işaret ettiler.

Şehirli Farslar, Oğuz alplarını görünce yüzlerini tiksintiyle çevirip alışverişlerine döndüler. Oğuz alpları bunu sezmiş olacak ki; onları bilerek rahatsız etmek için birbirleriyle kaba-saba şakalar edip söverek konuşmaya, itişip kakışmaya başladılar. Şehirliler bunun üzerine yalnızca onlara lanet okumakla yetinip alışverişlerinden baş çevirmediler. Oğuz alpları şehirlilerle iyice uğraştıktan sonra ellerindeki ganimet mallarını satmak için, kendilerini cömertçe davet eden tüccarlara uğramaya başladılar.

Tuğra Beğceğiz, kardaşları Basut ve Yalman Saruca ile beraber tüccarlara göz gezdirerek pazar yerinde ilerliyordu. Altun ve gümüş tüccarları, "Ağam, beğim" diyerek, köle tüccarları ise ellerindeki en göze gelir kızları öne çıkararak kendi tezgâhlarına çekmeye çalışı-

[1] İt derneği: Kalabalık yer.